Horváth Róbert

TÖBBFÉLE POPULIZMUS

Az előző lapszám negyedik oldalán azt írtuk, hogy „a *Magyar Hüperión* gyökeresen cáfolni fogja a nemzeti elkötelezettség populizmusának, unintelligenciájának általánosító, hamis és egyáltalán nem döntő vádjait". Az index.hu újságírója értetlenkedve fogadta, hogy miért nem döntő vádak ezek. Most megpróbáljuk elmagyarázni, csupán a populizmus problematikájára koncentrálva. Nem kritikusunk, hanem magunk miatt tesszük. A fenti megfogalmazás valóban részletesebb indoklást kíván.

Először vizsgáljuk meg behatóbban azon személyek populizmushoz való benső viszonyát, akik a nemzeti oldalt (milyen szörnyű, hogy mára ez egy „oldal") állandóan populizmussal és demagógiával vádolják. Túl azon, hogy nem magyarázzák meg, pontosan mit értenek a kifejezések alatt (eredeti, etimológiai jelentésükről nem is szólva), vegyük észre, hogy ezeknek az embereknek „sztárjaik" és „celebjeik" vannak, akikben „hisznek", akiket „fontosnak" tartanak, akiknek létjogosultságát egyáltalán nem kérdőjelezik meg. Vígan nézik a kereskedelmi televíziós csatornákat, „szépnek" találják a bevásárlóközpontok falanszterét, de legalábbis „szükségesnek" az olcsó és természetesen nemzetközi áruházláncokat. Ezek az emberek komolyan törődnek azzal, hogy mit gondol a „nagyvilág", és tényleg úgy tartják, hogy a nagyság nem más, mint ismertség, sőt közismertség. Nem létezik számukra az, aki nem található meg az interneten, aki nem része valamilyen „kánonnak", aki nincs benne egy-egy „mérvadó" kézikönyvben, miközben – állítólag – folyton tekintettel vannak a többi hétmilliárdra. Valóban azt hiszik, hogy lényeges, amit a televízió mond, hogy döntő a statisztika, hogy jelentős a közvélemény, és – főképp – hogy nincs semmi azon túl, amit magunk körül látunk. Számukra a híradó „valóságosabb" az istenek világánál. „New York" feliratú pólóban és *top*okban járnak, papucsban, farmer- vagy térdnadrágban. Nyakukban hordják a mobiltelefont, divatosak, modernek, naprakészek. Mindezt látva azonban felmerül a kérdés: *akkor most ki a populista?*

Másodszor gondoljuk csak végig, hogy kik voltak a nemzeti elkötelezettséget populizmussal vádlók eszmei felmenői. Mivel állandóan az egyenlőségre hivatkoznak, kézenfekvő, hogy őseiket – ideológiai értelemben – a francia forradalom környékén keressük. Ekkortájt még „a nemzet" eszméjére hivatkoztak, hogy „többségi" és „demokratikus" eszményeiket sikerre kezdjék vinni. Nem mintha annyira meggyőződéses és következetes demokraták lettek volna, ami leszármazottjaik iménti leírásának egyes részleteiből is világosan kiderül. Valójában egyetlen igazi céljuk a korábbi *élite* leváltása volt. Arra ugyan képesek voltak, hogy beférkőzzenek a királyi udvarokba és az arisztokráciába, arra azonban nem, hogy papivá, királyivá és nemessé váljanak. A nacionalizmus, majd pedig a demokrácia, sőt a kommunizmus eszméje csupán a korábbi elit cseréjét szolgálta, új „*élite*" felemelkedését. Annak a kezdeti uralmát, amit ma értelmiségnek és gazdasági vagy titkos „elitnek" tekintenek. Ezért is kell vigyáznunk minden egyház-, király-, nemesség- és birodalomkritikával. Ezek – legalábbis a francia forradalom óta – csak az új „elitek" felemelkedését erősítették, ahogy napjainkban is.

A vélt vagy valós, önjelölt vagy tényleges elitek közötti harc sokkal meghatározóbb tényező a világtörténelemben, mint gondolnánk. Az elitek harca döntőbb a *populus* viaskodásainál, bárhogy is értelmezzük ez utóbbit. A nagyon különböző elitekhez nagyon különböző populizmusok tartoznak. Kétféle populizmus megkülönböztetése e tekintetben kevés. Nem csupán arról van szó, hogy vannak, akik a nemzetet „felfelé", önnön minőségein túlra vezetik, megmutatván egy nemzetfeletti, transzcendens, szellemi valóságot, és hogy vannak, akik a *populus*t „lefelé", a saját puszta minőségeibe és valóságába zárják. Az eltérő populizmusok mindemellett különböző mértékben támaszkodtak a nemzetekre, eltérő módon manipulálták azokat és igen különböző indítékokkal. A felső, szellemileg felfelé vivő és az alsó, szellemileg lefelé vivő populizmusnak számos közbülső fokozata és formája van. A baloldal mindig túlságosan támaszkodott a népre, a mennyiségre, anélkül, hogy differenciálta volna a *populus*t. A „klasszikus" jobboldal nem vámpirizálta, nem támaszkodott túlzottan a népre, a mennyiségre, a szavazatra, s legalább nemesekre és nem-nemesekre tagolta a társadalmat.

Azok ősei, akik a nemzeti elkötelezettséget ma populizmussal vádolják, a „nemzeti" forradalmak kirobbantása után elérték a harmadik rend, a polgárság uralmát, majd pedig a bolsevik forradalmak előidézése révén a negyedik rendét, a proletáriátusét és a tömegekét. Ezután, érdekes módon, körülbelül 1945-től, fokozatosan hanyagolni kezdték a demokrácia látszatát, és már az 1920-as évektől – a kommunizmus győzelmeit követően – főként negatív értelemben beszélnek populizmusról, annak ellenére, hogy korábban a legaktívabb képviselői voltak. Persze a demokráciára és az egyenlőség különböző formáira máig vehemensen hivatkoznak, de immár a populizmus támadása mellett. Miféle ellentmondás ez? Napjainkban már egyre kevesebbet foglalkoznak azzal, hogy mit akarnak a tömegek, hogy mi a véleményük. Minden további nélkül lerohannak „nem demokratikus" országokat, terroristának bélyegeznek pártokat (legutóbb a Hezbollahot, Isten Pártját), gyűlölik a nacionalizmus formáit, miközben korábban támogatói voltak. Ez az úgynevezett elit, ahogy Malynski gróf írta, „többé már nem foglalkozik azzal, hogy mit gondolnak az emberek". Bármit megtehet burkolt, ugyanakkor névleges és közhelyes *populizmusa* jegyében.

Az utóbbiak igen baljós előjelek, és a jobboldalnak, annak dacára, hogy klasszikus formájában nem volt nacionalista és kevéssé érdekelték a mennyiségi kérdések, e ponton a *populus* és a nacionalizmus oldalára kell állnia. Máskülönben az új és hamis *élite* mindent megmondana és előírna nekünk, mi pedig elfogadnánk azt.

Végezetül a kezdeti populizmus-igenlés, majd a mai populizmus-támadás kapcsán meg kell jegyeznünk, hogy mivel a baloldali erők egy ideje többékevésbé burkolják populizmusukat, bizonyos nyílt populáris formáknak nagyon is megvan a maguk jelentősége. A történelmi baloldal, szokványos demokratikus közhelyei mellett, kialakított egy álságos „elitkultúrát", amellyel nekünk semmit nem kell kezdenünk. Olyannyira nem, hogy ehhez az úgynevezett elit- vagy művészkultúrához képest viszonylag független, akár hollywoodi filmeknek, könnyűzenéknek vagy népszerű alkotásoknak nagyobb jelentősége és mélysége lehet számunkra. Az ilyen esetek csúcsán lép érvénybe az, amiről René Guénon írt: „megeshet, hogy az, amit »vulgárisnak« vagy »populárisnak« neveznek (lévén ez a két szó alapvetően szinonima), önmagában beavatási álarcként szolgál; azaz, a beavatottak – és különösen a legmagasabb rendűek – ezáltal könnyen elrejtőzhetnek a nép között, úgy cselekedve, hogy külsőleg észrevétlenek maradjanak."

A nemzeti oldal „populizmusát" ostorozóknak, akik nem mellesleg a legpopulistább egyedek, az eddig elmondottaknak megfelelően, persze, semmilyen adekvát elképzelésük nincs a populizmus utóbbi lehetőségeiről.